

Analysis of the influential components of professional skills on sustainable rural employment in Iran based on quantitative and qualitative analyses

Akbar Ghalyaei

PhD Student, Department of Public Administration, Faculty of Humanities, Saveh Branch, Islamic Azad University, Saveh, Iran.

Sirous Tadbiri*

Assistant Professor, Department of Management, Faculty of Humanities, Saveh Branch, Islamic Azad University, Saveh, Iran.

Alireza Afsharnejad

Assistant Professor, Department of Management, Faculty of Humanities, Saveh Branch, Islamic Azad University, Saveh, Iran.

Abstract:

Today, sustainable rural development and, by nature, creating sustainable employment, is one of the important topics that has become more important due to the expansion of the territory of rural areas and the presence of many important resources in this sector. Therefore, in this study, which was conducted with the aim of identifying the main components of creating sustainable employment for rural people, it has been tried to use a mixed research method (qualitative-quantitative) and the use of theme analysis and analysis of the main components and The opinion of experts and experts in this field, the effective components in this regard, should be identified and introduced. The results of this study show that the main components of developing professional skills in order to create sustainable rural employment in Iran consist of 21 concepts that can be divided into six sub-themes of individual development, social system, government, infrastructure, and economic system. and resources to be placed, which can finally be classified into three main themes of human, support and environmental dimensions.

Keywords: *Employment, sustainable rural employment, principal components analysis (PCA), thematic analysis, quantitative and qualitative analyses.*

* Email: St2115@yahoo.com (Corresponding Author)

تحلیل مولفه‌های تأثیرگذار مهارت‌های حرفه‌ای بر اشتغال پایدار روستایی ایران با تکیه بر تحلیل‌های کمی و کیفی

اکبر قلیایی^۱، سیروس تدبیری^{۲*}، علیرضا افشارنژاد^۳

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۴/۰۸/۰۳

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۱۰/۲۸

چکیده

امروزه توسعه پایدار روستایی و به طبع آن ایجاد اشتغال پایدار، یکی از مباحث مهمی است که با توجه به گسترش قلمرو مناطق روستایی و حضور بسیاری از منابع مهم در این بخش، بیش از پیش اهمیت یافته است. از اینرو در این مطالعه که با هدف شناسایی مولفه‌های اصلی ایجاد اشتغال پایدار روستائیان انجام گرفت، سعی شده است که با استفاده از یک روش تحقیق از نوع آمیخته (کیفی-کمی) و استفاده از تحلیل تم و تحلیل مولفه‌های اصلی و دیدگاه خبرگان و متخصصین این حوزه، مولفه‌های موثر در این رابطه، شناسایی و معرفی گردد. نتایج حاصل از این بررسی نشان می‌دهد مولفه‌های اصلی توسعه مهارت‌های حرفه‌ای به منظور ایجاد اشتغال پایدار روستایی در ایران از تعداد ۲۱ مفهوم تشکیل شده است که می‌توانند در شش تم فرعی توسعه فردی، نظام اجتماعی، حکومت، زیر ساخت‌ها، نظام اقتصادی و منابع جای بگیرند که نهایتاً می‌توانم آنها را طی سه تم اصلی ابعاد انسانی، حمایتی و محیطی طبقه‌بندی نمائیم.

واژگان کلیدی: اشتغال، اشتغال پایدار روستایی، مولفه‌های اصلی (PCA)، تحلیل تم، تحلیل‌های کمی و کیفی.

مقدمه:

توسعه پایدار به عنوان یک فرآیند، در حالی که لازمه بهبود و پیشرفت است، اساس بهبود وضعیت و رفع کاستیهای اجتماعی و فرهنگی جوامع پیشرفته را فراهم آورده و به عنوان موتور محرکه پیشرفت متعادل، متناسب و هماهنگ اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی تمامی جوامع و به ویژه کشورهای در حال توسعه می‌باشد (خدا مراد پور و زنگنه، ۱۳۹۸). در کنار آن، توسعه پایدار روستایی نیز یکی از مباحث مهمی است که با توجه به گسترش قلمرو مناطق روستایی و حضور بسیاری از منابع مهم در این بخش و همچنین فعل و انفعالات پیچیده بین تولید محصولات کشاورزی، منابع طبیعی و جوامع محلی، بیش از پیش اهمیت یافته است. امروزه در بسیاری از کشورها، توسعه روستائی به مثابه راهبردی با اهمیت برای تامین نیازهای اساسی و توزیع بهینه منافع ناشی از توسعه ملی تلقی شده و بدین منظور نیز با شیوه‌های متعدد، الگوهای متنوعی برای توسعه روستایی تجربه شده که عمدتاً دستاوردهای مطلوبی نداشته و هنوز نیز سهم جوامع روستایی جهان سوم از توسعه و پیشرفت بسیار اندک است و اکثر فقرای این

^۱ دانشجوی دکتری، گروه مدیریت، دانشکده علوم انسانی، واحد ساوه، دانشگاه آزاد اسلامی، ساوه، ایران

^۲ استادیار، گروه مدیریت، دانشکده علوم انسانی، واحد ساوه، دانشگاه آزاد اسلامی، ساوه، ایران، (نویسنده مسئول): St2115@yahoo.com

^۳ استاد یار، گروه مدیریت، دانشکده علوم انسانی، واحد ساوه، دانشگاه آزاد اسلامی، ساوه، ایران

کشورها یا در روستاها بسر می‌برند و یا شهرنشینانی عمدتاً حاشیه نشین با منشاء روستایی بوده‌اند. طبق یک تریف ساده توسط ازکیا و ایمانی (۱۳۸۷)، توسعه‌ی روستایی بهبود شرایط زندگی توده‌های قشر کم درآمد ساکن روستا و خود کفا ساختن آن‌ها است. البته بایستی در نظر داشت که بهبود شرایط زندگی توده‌های روستایی با افزایش تولید و درآمد و بهبود سطح زندگی آن‌ها امکان پذیر است.

یکی از استراتژی‌هایی که می‌تواند به حل مشکلات مذکور کمک نماید توسعه مهارت حرفه‌ای روستائیان می‌باشد که این راهبرد می‌تواند مهمترین راهبرد در جهت توسعه پایدار اقتصادی در روستاها تلقی گردد. در واقع، رشد و توسعه هر بخش در کشور در گرو توسعه بخش‌های مختلف اقتصادی آن بوده و مهمترین عامل در توسعه پایدار نیز منابع انسانی شایسته و کارآمد آن کشور است. نقش آموزش‌های فنی و حرفه‌ای، تربیت نیروهای ماهر و متخصص مورد نیاز هر جامعه، کسب مهارت و ارتقای آن، ایجاد اشتغال و بهره‌مندی از خدمات آنان از اهداف بسیار مهم در کشور است. بدیهی است هنگامی که کسب مهارت و ایجاد تخصص‌های مختلف، متناسب و هماهنگ با نیازهای جامعه باشد. علاوه بر ایجاد و ارتقای پویایی و شادابی روحیه در میان قشر جوان، باعث جلوگیری از هدر رفتن منابع انسانی و مالی در جامعه می‌گردد (خانی‌پور و همکاران، ۱۳۹۵).

ضمناً از آنجایی که پائین بودن درآمد روستائیان دارای دلایل متعددی داشته که یکی از مهمترین آنها بیکاری پنهان و آشکار موجود در بخش کشاورزی است که علت آن نیز عدم قابلیت اشتغالزایی در این بخش می‌باشد، از اینرو آموزش و ارتقاء مهارت روستائیان از عوامل اساسی و مهم تقویت و پایداری توسعه روستایی خواهد بود که می‌تواند ضمن حفظ سرمایه‌های انسانی بخش کشاورزی، سطح تولید و نهایتاً رفاه عمومی را نیز افزایش دهد. از اینرو نیروی انسانی مهارت یافته رابطه مستقیمی با آموزش و مهارت آموزی داشته و یکی از مسیرهای دستیابی به سرمایه انسانی با کیفیت و متعاقب آن نیل به توسعه پایدار است که از طریق کسب مهارت توانمند می‌شوند (ملاشاهی و ملاشاهی، ۱۳۹۲).

لذا باتوجه به وابسته بودن اقتصاد روستایی در ایران به کشاورزی سنتی، به نظر می‌رسد مشکلات فراوانی همچون عدم پاسخگویی ظرفیت‌های فعلی کشاورزی به نیاز رو به رشد جمعیت و وجود معضلاتی نظیر پائین بودن درآمد، بیکاری و فقر، مهاجرت و استفاده بی‌رویه از منابع تولید «زمین، کود و...» در طول زمان وجود دارد که موجب ناپایداری اقتصادی در نواحی روستایی شده است که جهت رفع آنها لازم است تا برنامه ریزی‌های مناسبی انجام پذیرد و اولین گام در جهت هرگونه برنامه‌ریزی، شناسایی و شناخت وضع موجود و تعیین عوالم و مولفه‌های مهم و تاثیر گذار است. از اینرو با توجه به لزوم توسعه پایدار مناطق روستایی از طریق توسعه مهارت‌های فنی و حرفه‌ای به منظور تقویت اشتغال در کشور و مبارزه با معضل بیکاری با رویکرد اقتصاد مقاومتی و انطباق با سیاستهای کلی و برنامه‌های کلان کشور که در سال‌های اخیر نیز مورد تاکید مقام معظم رهبری نیز بوده است، در این پژوهش سعی می‌گردد که ضمن مروری بر ادبیات موضوع به این سوال پاسخ داده شود که مولفه‌های مهم و تاثیر گذار ایجاد اشتغال پایدار روستایی با رویکرد اقتصاد مقاومتی کدام بوده و رتبه بندی آنها به چه صورتی است؟. ضمناً از آنجایی که تاکنون تحقیق منسجمی پیرامون، شناسایی و خصوصاً رتبه‌بندی مولفه‌های مهم سیاستگذاری توسعه مهارت‌های حرفه‌ای به منظور ایجاد اشتغال پایدار انجام نشده است، لذا در این خصوص یک خلاء مطالعاتی مشاهده می‌گردد که این مطالعه، قدمی هر چند کوتاه در جهت برطرف سازی این موضوع به حساب آمده که ضرورت و اهمیت این پژوهش را دو چندان می‌نماید.

مبانی نظری:

توسعه روستایی

توسعه روستایی به طور گسترده‌ای به توسعه اقتصادی و اجتماعی جوامع روستایی از طریق مشارکت کسانی که به طور مستقیم

تحت تاثیر قرار گرفته اند، اشاره دارد (چیانگمای^۱، ۲۰۱۷). توسعه روستایی عموماً فرآیند ارتقای کیفیت زندگی و وضعیت اقتصادی مردمی است که در نواحی نسبتاً منزوی و با تراکم جمعیت کم زندگی می کنند.

توسعه روستایی فرآیندی همه جانبه، مستمر، موزون، درونزا، توانمندساز، فراگیر، تحول آفرین، باورآفرین، رشددهنده و متکی بر مشارکت و خودباوری روستاییان بوده که در چارچوب آن ظرفیتهای تواناییهای فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی جوامع روستایی برای رفع نیازهای اساسی مادی و معنوی و کنترل مؤثر بر نیروهای شکل دهنده نظام سکونت محلی (اکولوژیکی، فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، نهادی و سرزمینی) و توسعه سرمایه انسانی با بهره گیری از فرصت های درونی در روستاها رشد و تعالی می یابد (جهان الدینی و همکاران، ۱۴۰۱).

سیاست های عمومی توسعه روستایی برای بالابردن توان اقتصادی فقرا و رهایی آنها از تله محرومیت به شرح زیر بیان شده است (نکویی نائینی، ۱۳۹۶):

- افزایش سطح کارآیی و برابری.
- تسهیل دسترسی فقرابه زمین، اعتبارات و مهارت ها.
- افزایش بهره وری و تنوع بخشی به فعالیت های کشاورزان خرد از طریق اعتبارات خرد.
- تأسیس و ارتقای توان صنایع کاربر^۲ و سرمایه گذاری خرد و متوسط مقیاس^۳.

امروزه توسعه ی پایدار روستایی از مهمترین چالش های برنامه ریزان و سیاست گذاران به شمار می آید، چرا که توسعه ی روستایی، فرآیندی چندوجهی است که موضوع آن، بهبود کیفیت زندگی اقشار فقیر و آسیب پذیر اجتماع روستایی است. این فرآیند، با بهره گیری از سازوکارهایی همانند برنامه ریزی، سازماندهی، تقویت خوداتکایی فردی و جمعی و ایجاد دگرگونی در ساختار ذهنی و اجتماعی روستاییان، تلاش می کند که قدرت و اختیار مردم روستا در استفاده از قابلیت ها و منابعی که در دسترس آنهاست را تقویت نماید. تحقق چنین توسعه ای مستلزم دگرگونی در ساختارهای نهادی، فنی، شخصیتی و ارزشی است که منجر به تغییرات اساسی در ساختار اجتماعی و ویژگی های شخصیتی روستاییان می شود. اهداف متعددی برای توسعه روستایی در نظر گرفته می شود که به ترتیب: ارتقای دانش و شخصیت ساکنان روستاها؛ بهره برداری بهینه از منابع موجود در روستاها؛ گسترش تشکلهای و نهادهای اجتماعی- اقتصادی در روستاها و اداره ی آنها توسط خود روستاییان؛ گسترش اشتغال های مولد و رونق فعالیت های اقتصادی در روستاها؛ رشد اطلاعات فنی روستاییان در انتخاب و به کارگیری اصول و شیوه های برتر تولید؛ گسترش تعلیمات اساسی و پیگیری برای استمرار آن در جوامع روستایی می باشد (خدا مراد پور و همکاران، ۱۳۹۸).

مولفه های توسعه پایدار روستایی

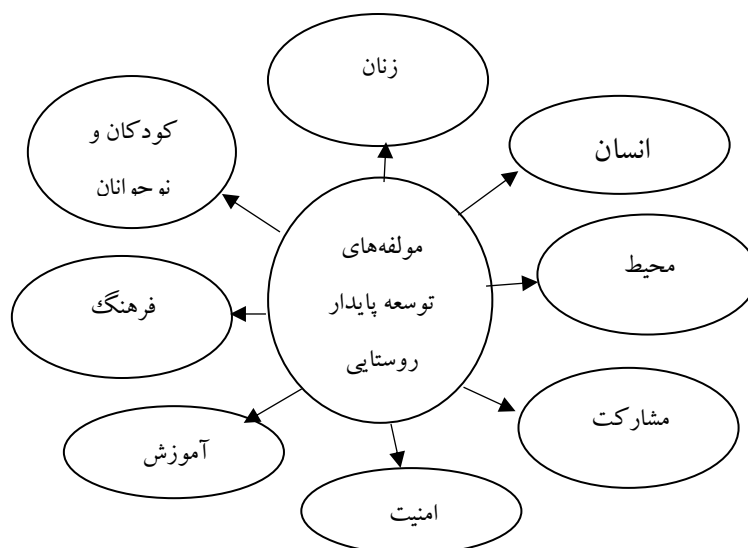
سازمان کالبدی روستا در فرآیند تعاملی با حضور عواملی چون تمایلات، علایق و اهداف جامعه از یک سو و نیروهای محیطی از سوی دیگر شکل گرفته اند و با توجه به این که روستاهای کشور دچار نارساییهای زیادی در بافت و کالبد خود می باشند؛ شناسایی این نارساییها و تهیه و اجرای طرحهای مرتبطی که در جهت رفع نارساییها و بسترسازی برای تحقق توسعه ی پایدار در این مناطق عمل کند، از ضروریات است. متأسفانه به دلیل نبود رویکرد سیستمی در حوزه توسعه ی روستایی، به رغم انجام فعالیت های گسترده توسط نهادهای مرتبط، فضاهای روستایی کشور همچنان با ناپایداری در ابعاد مختلف محیطی، اجتماعی- نهادی، اقتصادی و کالبدی مواجه هستند (وثوقی، ایمانی، ۱۳۸۹). آموزش و ترویج کشاورزی و تعلیم مهارت های مربوط به کشاورزی تأثیر مهمی در حل سه مشکل اصلی و متداول در مناطق روستایی جهان سوم دارد. این سه مشکل عبارتند از: ضعف و کمبود تولید، عدم برابری در

¹ Chiangmai, 2017

² Labor - Intensive

³ Micro & Medium -Size

توزیع درآمدها و عدم شرکت و بسیج عمومی مردم در کارهای عمرانی و آموزشی کشاورزی. چون بیشتر مردم در کشورهای جهان سوم در مناطق روستایی زندگی می‌کنند و غالباً به فعالیت‌های کشاورزی اشتغال دارند، عنصر کلیدی در کوشش‌های عمران و توسعه روستایی مربوط به آموزش دادن توده‌های وسیع مردم است تا جایی که بتوانند امور خود را تمشیت داده و قادر شوند از طریق افزایش بازدهی ناشی از کار مداوم با دانایی روی پای خود بایستند و سهم متناسب خود را از بهداشت بهتر، آموزش بهتر، مسکن، خدمات بهداشتی، آب آشامیدنی و تغذیه دریافت دارند (اویسی، ۱۳۹۷).

شکل ۱- مولفه‌های توسعه پایدار روستایی (منبع: برقی و محمود صالحی، ۱۳۹۵)

اشتغال و درآمد پایدار روستایی

امروزه روستاها در روند توسعه اقتصادی، اجتماعی و سیاسی در مقیاسهای محلی، منطقه‌ای، ملی و بین‌المللی و پیامدهای توسعه نیافتگی در مناطق روستایی مانند فقر، قطعاً، گسترده، افزایش نابرابری، رشد جمعیت سریع، بیکاری، مهاجرت، حاشیه نشینی شهری و غیره نقش دارد (امان پور و همکاران، ۱۳۹۴). یکی از اساسی‌ترین مشکلات اقتصادی روستاییان در ایران نیز در حال حاضر پایین بودن میانگین درآمد روستاییان است که پایین بودن آن منجر به نابسامانی‌هایی از جمله افزایش فقر، نابرابری، مهاجرت و غیره شده است (سواری و همکاران، ۱۳۹۴). از جمله دلایل اصلی این معضل، عدم قابلیت اشتغال زایی در این بخش است (کومار و همکاران، ۲۰۱۹^۱). امروزه اشتغال نه تنها امتیازی پرمزلت به حساب می‌آید، بلکه ضرورتی برای بقاست و به عنوان یکی از وجوه حقوق بشر شناخته می‌شود، اشتغال در تمام مباحث اقتصادی، یک بحث کلیدی و استراتژیک است، زیرا تأمین یا عدم تأمین اشتغال نیروی انسانی می‌تواند اثرات مثبت و منفی در چگونگی دستیابی به توسعه هر کشور داشته باشد (تقدیسی و همکاران، ۱۳۹۰).

اشتغال رکن اساسی رشد و توسعه است، در عین حال، موجب آسایش رشد و توسعه است. اسپینوزا معتقد است که کار، عمیق‌ترین صورت اجتماعی پایدار در حیات آدمی است که بدون آن نه تولید و نه ازدیاد وسایل و لوازم خانگی هیچ کدام قابل تصور نیست (رستمی، موسوی؛ ۱۳۸۷). بنابراین اشتغال در ارتباط مستقیم با توسعه سیاسی، اقتصادی و اجتماعی جامعه بوده و به روند توسعه و پیشرفت جامعه و موفقیت و یا عدم موفقیت برنامه‌های توسعه و پیشرفت‌های جامعه بستگی دارد. مطالعه بازار کار و خصوصاً در کشورهای در حال توسعه نشان می‌دهد که مساله اشتغال و بیکاری و به طبع آن کسب درآمد با شدت و ضعف‌هایی

¹ Kumar et al., 2019

وجود دارد. طبق یک تعریف، اشتغال پایدار یا ثبات در آمد به معنی توانایی یک کارگر و یا گروهی از کارگران در حفظ و تصدی یک شغل برای مدت طولانی است (سیر و همکاران، ۱۳۹۶). همچنین اشتغال پایدار نیز به اشتغالی گفته می‌شود که فرد حداقل بیشتر از یک سال دارای شغل باشد که این از دستاوردهای توسعه پایدار است (مرادی، مرادی؛ ۱۳۹۴). در برنامه پنجم توسعه ایران نیز، اشتغال پایدار را به معنی ثبات و استمرار فرصت‌های شغلی دانسته است. از آن جایی که در مناطق روستایی موضوع اشتغال و اقتصاد خانواده با فراهم آمدن قدرت خرید و اشتغال پایدار فراهم خواهد شد، لذا میل و دلبستگی کافی در مردم جهت ماندن در مکان و عدم مهاجرت فراهم می‌شود. (۹). بنابراین بهبود در فرصت‌های اشتغال روستایی، چه در مزرعه و چه در خارج از مزرعه، برای احیای روستاها و کمک به توسعه پایدار ضروری است (دیائو همکاران^۱، ۲۰۱۹). بنابراین تقویت زمینه‌ها و توانایی‌های جامعه روستایی می‌تواند منجر به پویایی اقتصاد منطقه‌ای و ملی شود و تاثیر بسیار مهمی بر شاخص‌های کلان اقتصادی از جمله رشد اقتصادی و کاهش فقر داشته باشد.

اشتغال و الگوهای آن

اشتغال یکی از شاخصهای نوسازی اقتصاد ملی و توسعه اقتصادی به شمار می‌رود. با اینکه ضرورت و الزام اقتصادی اشتغال و مشارکت زنان در فعالیت‌های اقتصادی همواره در تاریخ پیشرفت و توسعه جوامع روستایی مطرح بوده است، اما هنوز در این زمینه وضعیت مطلوبی برای نیروی کار روستایی ایجاد نشده که یکی از دلایل آن توجه اندک به آموزش زنان و مردان و عدم بسترسازی مناسب برای ایجاد فرصت‌های اشتغال آنان است. این محرومیت، جایگاه اجتماعی - اقتصادی بخشی از نیرو کار و خصوصا زنان را در فرآیند توسعه پایدار را به شدت تنزل بخشیده است (پاپزن و همکاران، ۱۳۹۰).

متون توسعه نشان می‌دهد که اغلب برای پاسخگویی به مسئله بیکاری از چهار الگوی اشتغال استفاده می‌گردد:

الگوی اقتصادی هارود دومار: این الگو هم در برنامه ریزی، نرخ رشد اقتصادی لازم برای جذب افراد اضافه شده به نیروی کار و هم در محاسبه میزان شکاف بیکاری به کار می‌رود؛ رشد اشتغال خواه با ثابت فرض کردن ضریب‌های نیروی کار به ستانده یا با دخالت دادن فرض‌های مربوط به بهره وری که ضریب ستانده به نیروی کار در آنها غالبا در طی زمان به صورت مداوم و برون زا رشد می‌کند، فراهم می‌آید؛ در این صورت، رشد اشتغال تابعی از سطح و بهره وری، نرخ پس انداز و نسبت سرمایه به ستانده. رشد نیروی کار خواهد بود.

الگوی اکاوس، بلاگ و ودهال^۲: این الگو در تحلیل بیکاری در کشورهای در حال توسعه، نتایج عدم تعادل قیمت‌های عوامل را با استفاده از منابع و تخصیص آنها، به ویژه برای اشتغال، مورد پافشاری قرار داده است؛ این دیدگاه نیز به عدم تعادل بین سرمایه و نیروی کار توجه دارد که عدم سرمایه گذاری و وجود نیروی کار، موجب بروز بعضی از ناعادلی‌ها در اقتصاد می‌گردد؛ این نظریه سرمایه پولی را سبب به حرکت در آمدن اقتصاد در بازارها می‌داند. نیروی انسانی یک سرمایه عظیم اقتصادی است و اگر بتوان با مدیریت صحیح آنها را تحت شرایطی به نظم آورد، نتیجه بخش خواهد بود.

الگوی محصول جدید: نظریه الگوی محصول جدید براساس غیر قابل انعطاف پذیری مزد و قیمت پایه گذاری شده است. بر این اساس اگر تقاضا برای کار کمتر از عرضه باشد؛ اگر محصول بالا رود میزان اشتغال افزایش می‌یابد و اگر محصول کم شود اشتغال کاهش می‌پذیرد. لذا محصول فوق می‌تواند نظریه‌ای درباره اشتغال باشد. نظریه فوق با نظریه دوم مطابقت دارد؛ این نظریه نیز به اشتغال بیشتر از بازده توجه دارد و توجه آن بیشتر بر نیروی انسانی است؛ در عین حال نظریه‌های حمایتی نیز با پافشاری بر اشتغال، توانمندی شغلی را راه حلی برای برون رفت از وضعیت فقر روستایی و نیل به توسعه می‌دانند (قنبری و همکاران، ۱۳۹۵).

¹ Diao et al., 2019

² Eckus, Blaug & Woodhall

الگوی آرتور لوئیس: آرتور لوئیس اقتصاد کشورهای در حال توسعه را یک اقتصاد دو بخشی روستایی و شهری تلقی می‌کند؛ در بخش روستایی عرضه نامحدود نیروی کار وجود دارد و سطح دستمزدها برابر سطح حداقل معاش است؛ در این سطح دستمزدها آنقدر مازاد نیروی کار وجود دارد که انتقال آن از بخش روستایی به مناطق شهری هیچ تاثیری در تولید متوسط در بخش کشاورزی ندارد؛ سرمایه‌گذاری تنها در بخش صنعت (شهری) صورت می‌گیرد و سود حاصل از این سرمایه‌گذاری‌ها دوباره در صنعت سرمایه‌گذاری می‌شود.

این مدل برای مسئله بیکاری منشا روستایی متصور است و فرض آن نیز این می‌باشد که در شهر بیکاری وجود ندارد، بیکاری روستایی نیز از طریق سرمایه‌گذاری در شهر از بین می‌رود؛ در صورتی که تجربه‌های موجود عکس این وضعیت را نشان می‌دهند و ایجاد فرصت‌های شغلی در شهر باعث شدت بیکاری در روستا می‌شود (ورمزیاری و کلانتری، ۱۳۹۱).

پیشینه تحقیق:

مطالعات متعددی در رابطه با اشتغال مناطق روستایی انجام یافته است که در ادامه به پاره‌ای از جدیدترین آنها اشاره می‌شود. قنبری و همکاران (۱۳۹۶) در مقاله‌ای ضمن تبیین و ارزیابی نقش کارآفرینی در توسعه روستایی با تأکید بر صنایع دستی در روستاهای بخش مرکزی در شهرستان انار، نتیجه‌گیری نموده‌اند که استقرار صنایع دستی در متنوع سازی و ایجاد اشتغال و کسب درآمد در زمینه اقتصادی و کاهش مهاجرت روستایی، بهبود زیرساختها و افزایش مشارکت و همکاری در بعد اجتماعی، در مناطق روستایی منطقه مورد مطالعه تأثیرگذار بوده است. لذا یکی از راهکارهای عملی در جهت توسعه پایدار روستایی را رشد و توسعه کارآفرینی روستایی از طریق صنایع دستی روستایی معرفی نموده‌اند. رومیانی و همکاران (۱۳۹۶) در مطالعه دیگری اهمیت سرمایه‌گذاری خانوادگی با منشا شهری در توسعه پایدار روستایی در دهستان صائین قلعه شهرستان ابهر را بررسی نموده‌اند. یافته‌های این مطالعه نشان می‌دهد که میانگین معیارهای به کار گرفته شده بالاتر از حد متوسط ارزیابی شده است؛ لذا سرمایه‌گذاری در روستا توانسته است زمینه را برای بهبود اشتغالزایی، درآمدزایی، مشارکت و همکاری و کاهش مهاجرت فراهم نموده و توسعه پایدار را در محدوده مورد مطالعه به همراه داشته باشد.

بشیر احسن و قربانی‌نژاد (۱۳۹۶) در مطالعه دیگری به بررسی نقش زنان کارآفرین در توسعه اقتصادی روستایی دهستان خرم‌رود شهرستان تویسرکان اقدام نموده و بیان می‌کنند که مشارکت زنان در کلیه زمینه‌های زندگی اقتصادی، یکی از مهمترین عوامل دستیابی به توسعه پایدار اقتصادی روستایی بوده و ضرورتی بنیادین دارد. نتایج به دست آمده از تحقیقات میدانی و ارزیابی شاخصهای مورد مطالعه، بیانگر این مطلب است که مشارکت زنان کارآفرین دهستان خرم‌رود شهرستان تویسرکان زمینه‌های توسعه اقتصادی منطقه، اشتغال، افزایش درآمد، سرمایه‌گذاری و توسعه تسهیلات را فراهم نموده، لیکن، تقویت اقتصاد محلی و نشاط و تنوع بخشی اقتصادی طولانی مدت را در سطح منطقه به دنبال داشته است. قنبری و همکاران (۱۳۹۵) در پژوهشی به ارزیابی نقش کمیته امداد امام خمینی در توسعه اشتغال پایدار روستاها در ایران پرداخته و عنوان می‌کنند که از الزامات اساسی توسعه متوازن، توزیع عادلانه فرصت‌های شغلی در بین مناطق کشور است. نتایج حاصل از این مطالعه نشان می‌دهد که کمیته امداد در زمینه کیفیت اشتغال بیشترین نقش را ایفا کرده است و پس از آن در زمینه توانمندی شغلی و امنیت شغلی نیز موفق بوده است.

یوان و همکاران^۱ (۲۰۱۸) در پژوهشی شهرنشینی، توسعه روستایی و سلامت محیطی در چین را بررسی نموده‌اند. نتایج این مطالعه نشان می‌دهد که شهرنشینی فشار را بر کشاورزان افزایش داده و اقتصاد آن را به شیوه‌ای سنتی از نظر اقتصادی کمتر می‌کند، در حالی که فرصت‌های تجاری برای جایگزینی و ارزش افزوده کشاورزان را فراهم می‌کند تا از بازار شهری استفاده کنند. با افزایش جمعیت روستایی در شهرها، خطرات شغلی محیط کار، آگاهی کم از خطر سلامت و شرایط زندگی ضعیف، آنها را به خطرات

¹ Yuan et al., 2018

بهداشتی آسیب پذیر تر از سایر گروه‌ها می‌سازد. جارستیگ و ساندستورم^۱ (۲۰۱۷) در مطالعه‌ای به بررسی چگونگی مشارکت بخش دولتی و خصوصی در مناطق روستایی سوئد پرداخته و بیان نموده است که مشارکت بخش دولتی و خصوصی در این کشور تبدیل به ابزاری محبوب جهت مدیریت توسعه روستایی در مناطق روستایی اروپا شده است به گونه‌ای که اغلب به عنوان راه حلی قابل توجه برای افزایش اثربخشی هر دو بخش هم در خصوص (ظرفیت حل مسئله) و هم مشروعیت توسعه پایدار روستایی از نظر مشارکت و پاسخگویی ارائه شده است.

روش‌شناسی تحقیق:

الف- روش انجام تحقیق و جامعه آماری:

این پژوهش از نوع نظری- کاربردی است که برای اجرای آن از روش اکتشافی آمیخته (کمی- کیفی) استفاده شده است که در بخش کیفی از روش تحلیل تم و در بخش کمی از روش توصیفی- پیمایشی که در آن از الگوی تحلیل عاملی Q بهره گرفته شده و مبنای کار قرار گرفته است، استفاده می‌شود. جامعه آماری تحقیق شامل اعضای هیئت علمی دانشگاهها در رشته مدیریت دولتی و متخصصین اجرایی شاغل در سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور (بخش روستایی) هستند که حداقل دارای ۵ سال سابقه اجرایی مرتبط باشند. سایر ویژگیهای مهم خبرگان منتخب به شرح زیر می‌باشند:

۱. انجام حداقل یک پژوهش در زمینه‌های مرتبط با موضوع پژوهش
۲. دارا بودن حداقل یک مقاله در زمینه موضوع پژوهش
۳. دارا بودن سابقه تدریس در زمینه‌های مرتبط با موضوع پژوهش
۴. دارای حداقل مدرک کارشناسی ارشد مرتبط

ب- روش نمونه‌گیری و ابزار جمع‌آوری داده‌ها

داده و اطلاعات مورد نظر در این مطالعه به دو صورت اسنادی با ابزار فیش برداری و میدانی با ابزار پرسشنامه با توجه به ادبیات موضوع، در بخش کیفی از طریق انجام مصاحبه‌های عمیق و نیمه ساختار یافته با خبرگان و متخصصانی که با روش نمونه‌گیری گلوله برفی و یا زنجیره‌ای انتخاب شده‌اند، جمع‌آوری شده است. این فرآیند تا رسیدن به مرحله اشباع نظری با ۱۵ نفر انجام گردید. در بخش کمی نیز با انتخاب ۳۰ نفر که بر اساس روش سرشماری که همه افراد درگیر انجام پژوهش حاضر را شامل می‌شوند، مطالعه انجام گرفت.

لذا پژوهشگر در بخش کیفی تحقیق در خصوص عوامل موثر بر مدل توسعه مهارت‌های حرفه‌ای در جهت ایجاد اشتغال پایدار روستایی با رویکرد اقتصاد مقاومتی با گروه خبرگان مصاحبه به عمل آورده و در واقع دیدگاه‌های آنان در درباره ی متغیرهای مورد سنجش از جامعه‌ی مورد مطالعه اخذ گردید. در بخش کمی نیز، داده‌ها به روش میدانی و از طریق پرسشنامه بسته محقق ساخته با طیف لیکرت جمع‌آوری گردید. این پرسشنامه مشتمل بر دو بخش اطلاعات جمعیت شناختی پاسخ دهندگان و بخش اصلی که شامل ۲۱ سؤال برای سنجش ابعاد و مولفه‌های توسعه مهارت‌های حرفه‌ای که به منظور ایجاد اشتغال پایدار روستایی با رویکرد اقتصاد مقاومتی در نظر گرفته شده است.

پ- روایی و پایایی ابزار پژوهش

در بخش کیفی تحقیق و به منظور بررسی روایی سوالات مصاحبه از نظر خبرگان، سوالاتی در قالب دو طیف موافقم و مخالفم در

¹ Bjarstig, Sandstroom, 2017

اختیار گروه خبرگان قرار گرفت و سپس با استفاده از فرمول CVR روایی محتوایی محاسبه گردید. مقدار روایی محتوایی (۰/۵) با توجه به تعداد خبرگان نشانگر حد قابل قبول روایی بوده و بدین سان روایی ابزار پژوهش در این مرحله مورد پذیرش قرار گرفت. در بخش کمی نیز برای بررسی روایی پرسشنامه، ابتدا به بررسی جمله بندی پرسش‌ها، چگونگی خواندن و تفسیر پرسش‌ها، کفایت دامنه پاسخ‌ها، به اندازه بودن پرسشها پرداخته شد. سپس پرسشنامه علاوه بر تأیید اساتید محترم راهنما و مشاور، به ۷ نفر از صاحب نظر و متخصصان در حوزه پژوهش مشتمل بر ۳ نفر عضو هیئت علمی دانشگاه، ۳ نفر خبره شرکت سازمان فنی و حرفه‌ای کشور، ۱ نفر متخصص آمار داده شد که پس از انجام بررسی‌های لازم، روایی پرسشنامه‌ها نیز تأیید گردید. به منظور بررسی پایایی پرسشنامه، از روش محاسبه همسانی درونی آلفای کرونباخ (با استفاده از نرم افزار SPSS استفاده گردید. ضریب همسانی درونی آلفای کرونباخ برای کل پرسشنامه ۰/۸۶ به دست آمد که همسانی درونی خوبی را نشان می‌دهد.

ت- روش تجزیه و تحلیل داده‌ها:

در بخش کیفی تحقیق از تحلیل تم استفاده می‌شود. تحلیل تم فراگردی بازگشتی است که در آن حرکت به عقب و جلو در بین مراحل ذکر شده وجود دارد. فراگرد تحلیل تم زمانی شروع می‌شود که تحلیل گر الگوهای معنی و موضوعاتی که جذابیت بالقوه دارند را مورد نظر قرار می‌دهد. این تحلیل شامل یک رفت و برگشت مستمر بین مجموعه داده‌ها و خلاصه‌های کدگذاری شده و تحلیل داده‌هایی است که به وجود می‌آیند. مراحل شش گانه‌ای برای تحلیل تم وجود دارد که به ترتیب عبارتند از:

مرحله اول: آشنایی با داده‌ها: برای اینکه محقق با عمق و گستره محتوایی داده‌ها آشنا شود لازم است که خود را در آنها تا اندازه‌ای غوطه‌ور سازد. غوطه‌ور شدن در داده‌ها معمولاً شامل «بازخوانی مکرر داده‌ها» و خواندن داده‌ها به صورت فعال (یعنی جستجوی معانی و الگوها) است.

مرحله دوم: ایجاد کدهای اولیه: مرحله دوم زمانی شروع می‌شود که محقق داده‌ها را خوانده و با آنها آشنایی پیدا کرده است. این مرحله شامل ایجاد کدهای اولیه از داده‌ها است. کدها یک ویژگی داده‌ها را معرفی می‌نمایند که به نظر تحلیل گر جالب می‌رسد. داده‌های کدگذاری شده از واحدهای تحلیل (تم‌ها) متفاوت هستند. مایلز و هوبرمن^۱ (۱۹۹۴)، کدگذاری را ماده اولیه تحلیل می‌دانند. این مرحله اولین گام در راستای سازماندهی اطلاعات به دسته‌های بامعنی می‌باشد.

مرحله سوم: جستجوی تم‌ها: این مرحله شامل دسته‌بندی کدهای مختلف در قالب تم‌های بالقوه و مرتب کردن همه خلاصه داده‌های کدگذاری شده در قالب تم‌های مشخص شده است. در واقع محقق، تحلیل کدهای خود را شروع کرده و در نظر می‌گیرد که چگونه کدهای مختلف می‌توانند برای ایجاد یک تم کلی ترکیب شوند

مرحله چهارم: بازبینی تم‌ها: مرحله چهارم زمانی شروع می‌شود که محقق مجموعه‌ای از تم‌ها را ایجاد کرده و آنها را مورد بازبینی قرار می‌دهد. این مرحله شامل دو مرحله بازبینی و تصفیه تم‌ها است. مرحله اول شامل بازبینی در سطح خلاصه‌های کدگذاری شده است. در مرحله دوم اعتبار تم‌ها در رابطه با مجموعه داده‌ها در نظر گرفته می‌شود. اگر نقشه تم به خوبی کار کند، آنگاه می‌توان به مرحله بعدی رفت.

مرحله پنجم: تعریف و نام‌گذاری تم‌ها: مرحله پنجم زمانی شروع می‌شود که یک نقشه رضایت‌بخش از تم‌ها وجود داشته باشد. محقق در این مرحله، تم‌هایی را که برای تحلیل ارائه کرده، تعریف کرده و مورد بازبینی مجدد قرار می‌دهد، سپس داده‌ها داخل آنها را تحلیل می‌کند.

مرحله ششم: تهیه گزارش: مرحله ششم زمانی شروع می‌شود که محقق مجموعه‌ای از تم‌های کاملاً آبدیده در اختیار داشته باشد. این مرحله شامل تحلیل پایانی و نگارش گزارش است.

¹ Miles & Huberman, 1994

در بخش کمی تحقیق نیز برای تجزیه و تحلیل اطلاعات از تحلیل عاملی استفاده به عمل می‌آید. تحلیل عاملی نامی عمومی است برای برخی روش‌های آماری چند متغیره که هدف اصلی آن خلاصه کردن داده‌ها می‌باشد. این روش به بررسی همبستگی درونی تعداد زیادی از متغیرها می‌پردازد و در نهایت آن‌ها را در قالب عامل‌های کلی محدودی دسته بندی و تبیین می‌کند. تحلیل عاملی روشی هم وابسته بوده که در آن کلیه متغیرها به طور همزمان مدنظر قرار می‌گیرند، به عبارت دیگر در این تکنیک که به دو نوع Q و R قابل تقسیم است، هریک از متغیرها به عنوان یک متغیر وابسته لحاظ می‌شوند. تحلیل عاملی کیو (Q factor analysis) روشی برای دستیابی به متغیرهای زیربنایی گویه‌ها، زمانی که حجم نمونه اندک می‌باشد، است. این روش کارکردی مشابه روش تحلیل عاملی اکتشافی دارد و هدف هر دو یکسان است. اما در تحلیل عاملی اکتشافی حجم بزرگی از داده‌ها مورد نیاز است. این در حالی است که در بسیاری از مطالعات امکان دسترسی به نمونه‌های وسیع وجود ندارد. در پژوهش‌های بسیاری باید از دیدگاه خبرگان استفاده کرد. در برخی مطالعات دیگر نیز نمونه‌ها بسیار کوچک یا غیرقابل دسترس هستند. بنابراین این روش در چنین شرایطی می‌تواند انتخاب مناسبی باشد. این روش در دسته مطالعات روش تحقیق کیو قرار می‌گیرد.

فرآیند تحلیل عاملی کیو مانند تحلیل عاملی اکتشافی شامل دو مرحله است:

- استخراج (یافتن) عامل‌ها به عنوان نخستین مرحله و سپس چرخش آنها به گونه‌ای که قابل تفسیر باشند.
 - مرحله دوم در صورتی ضرورت پیدا می‌کند که عامل‌های حاصل از مرحله اول به راحتی قابل تفسیر نباشند، یعنی نتوان آنها را به عنوان ذهنیت‌های مشخصی تعریف کرد.
- روش مولفه‌های اصلی (PCA) از رایج‌ترین شیوه‌های استخراج عامل‌ها برای انجام اولین مرحله تحلیل عاملی کیو است. شیوه‌های واریماکس نیز از شیوه‌های معمول چرخش عامل‌ها به شمار می‌رود.
- از جمله اهداف تحلیل مولفه اصلی نشان دادن این است که چگونه متغیرهای مختلف در ارتباط با یکدیگر تغییر می‌کنند، یا چگونه آنها همبسته هستند (افصح حسینی و همکاران، ۱۳۹۶).

یافته‌های تحقیق:

الف- یافته‌های اجرای روش تحلیل تماتیک

پژوهشگر ابتدا نسبت به طراحی و تنظیم سؤالات مصاحبه برای دسترسی به اطلاعات مورد نیاز در دو بخش (سؤالات جمعیت‌شناسی) و (سؤالات اصلی) در مجموع ۲۵ سؤال اقدام نمود که در طول مصاحبه، به فرآخور نیاز و تشخیص مصاحبه گر کم یا زیاد می‌شدند. تمامی مصاحبه‌ها با استفاده از تلفن همراه ضبط شده و در مرحله بعد به صورت نوشتاری در برنامه Office Word ثبت گردیدند. برای انجام تحلیل تماتیک از چارچوب شش مرحله‌ای (برآون و کلارک^۱، ۲۰۰۶) استفاده گردید. بعد از انجام مرحله اول و ورود به مرحله دوم، کدهای اولیه این پژوهش تولید گردید که جدول (۱) آنرا نشان می‌دهد.

جدول ۱- تولید کدهای اولیه از عبارات معنایی مستخرج از مصاحبه با خبرگان

عبارات معنایی	کد اولیه (مفهوم)
سطح آموزش‌های ارائه شده به دانش آموزان ابتدایی در توسعه مهارت‌های حرفه‌ای و اشتغال پایدار روستایی موثر است.	افزایش سطح آموزش‌های ابتدایی
آموزش موثر و منتج به توسعه مهارت‌های حرفه‌ای و اشتغال پایدار روستایی، آموزشی است که با ایجاد مهارت در فرد همراه باشد.	توسعه آموزش‌های مهارتی
آموزش‌هایی که در زمینه خدمات فنی ارائه شود به توسعه مهارت‌های حرفه‌ای و اشتغال پایدار روستایی می‌انجامد.	توسعه آموزش‌های خدمات فنی

¹ Braun & Clarke, 2006

عبارات معنایی	کد اولیه (مفهوم)
روحیه خود باوری و اعتماد به نفس در فرد عنصر اساسی در توسعه مهارت‌های حرفه‌ای وی و اشتغال پایدار روستایی است.	ترویج روحیه خودباوری
داشتن روحیه خودکفایی و استقلال در توسعه مهارت‌های حرفه‌ای و اشتغال پایدار روستایی موثر است.	ترویج روحیه خودکفایی
نگاه سرمایه‌گذاری به آموزش باعث تقویت و توسعه مهارت‌های حرفه‌ای و اشتغال پایدار روستایی می‌شود.	سرمایه‌گذاری بیشتر در امر آموزش
کسب دانش و مهارت زمینه توسعه مهارت‌های حرفه‌ای و اشتغال پایدار روستایی را فراهم می‌سازد.	تشویق به کسب دانش و مهارت لازم
ارائه مشاوره‌های لازم به روستائیان در توسعه مهارت‌های حرفه‌ای آنان و ایجاد اشتغال پایدار روستایی تاثیرگذار است.	افزایش سطح خدمات مشاوره‌ای
تقویت فرهنگ کار و تولید موجود زمینه ساز توسعه مهارت‌های حرفه‌ای و ایجاد اشتغال پایدار روستایی است.	تقویت فرهنگ کار و تولید
شفاف سازی و ارائه اطلاعات لازم به همگان سبب توسعه مهارت‌های حرفه‌ای و اشتغال پایدار روستایی می‌شود.	انتشار اطلاعات
در صورتی که استانداردهای تحصیلی ارتقا یابد توسعه مهارت‌های حرفه‌ای و اشتغال پایدار روستایی را به همراه دارد.	افزایش استانداردهای تحصیلی
تعداد پذیرش در رشته‌های دانشگاهی با رعایت نیازهای در جامعه می‌تواند توسعه مهارت‌های حرفه‌ای و اشتغال پایدار روستایی را رقم بزند.	تغییر در ظرفیت رشته‌های دانشگاهی
تمایل و وابستگی به استفاده از منابع خدادادی و زیر زمینی مهارت‌های حرفه‌ای و اشتغال پایدار روستایی را با مخاطره همراه می‌سازد.	کاهش وابستگی به منابع زیر زمینی
تعرفه‌های مالیاتی در توسعه مهارت‌های حرفه‌ای و اشتغال پایدار روستایی اثر دارد.	اصلاح تعرفه‌های مالیاتی
فناوریهای مدرن و آموزش آن می‌تواند در توسعه مهارت‌های حرفه‌ای و اشتغال پایدار روستایی تاثیرگذار باشد.	استفاده از فناوریهای پیشرفته و آموزش آن
ارائه خدمات در بستر IT توسعه مهارت‌های حرفه‌ای و اشتغال پایدار روستایی را به همراه دارد.	ایجاد خدمات الکترونیک
مشارکت روستائیان زمینه توسعه مهارت‌های حرفه‌ای و ایجاد اشتغال پایدار روستایی را فراهم می‌کند.	ایجاد فضای مشارکت برای روستائیان
مصرف گرایی توسعه مهارت‌های حرفه‌ای و اشتغال پایدار روستایی را به خطر می‌اندازد.	اصلاح الگوی مصرف
تامین مالی روستائیان در توسعه مهارت‌های حرفه‌ای آنان و ایجاد اشتغال پایدار روستایی موثر است.	ارائه تسهیلات بانکی
ظرفیت‌های موجود در محیط پیرامونی می‌تواند توسعه مهارت‌های حرفه‌ای روستائیان و اشتغال پایدار روستایی را سبب شود.	بهره‌گیری حداکثری از تمامی ظرفیت‌ها
عملکرد موثر و اثربخش روستائیان عنصر مهم و اساسی در توسعه مهارت‌های حرفه‌ای آنان و اشتغال پایدار روستایی است.	افزایش بهره‌وری روستائیان

منبع: یافته‌های تحقیق

مرحله بعدی، مرحله جستجوی تم‌ها، کنکاش برای یافتن تم‌هایی (فرعی) است که یک یا دسته‌ای از مفاهیم استخراجی را در بر گیرد؛ سپس یافتن تم‌های اصلی که یک یا چند تم فرعی را پوشش دهد. در پژوهش انجام شده، برخی از مفاهیم بررسی شده به وضوح در یک تم قرار گرفتند؛ به عنوان مثال، چندین مفهوم (کد) وجود داشت که به توسعه فردی مرتبط بود، آنها در یک تم اولیه به نام توسعه فردی تجمیع گردیدند که در جدول (۲) نشان داده شده است.

جدول ۲- تم‌های اولیه یا فرعی

ردیف	مفهوم (کد اولیه)	تم‌های فرعی
۱	افزایش سطح آموزش‌های ابتدایی	توسعه فردی
۲	توسعه آموزش‌های مهارتی	
۳	توسعه آموزش‌های خدمات فنی	
۴	ترویج روحیه خودباوری	
۵	ترویج روحیه خودکفایی	
۶	سرمایه‌گذاری بیشتر در امر آموزش	نظام اجتماعی
۷	تشویق به کسب دانش و مهارت لازم	
۸	افزایش سطح خدمات مشاوره‌ای	
۹	تقویت فرهنگ کار و تولید	
۱۰	انتشار اطلاعات	حکومت
۱۱	افزایش استانداردهای تحصیلی	
۱۲	تغییر در ظرفیت رشته‌های دانشگاهی	
۱۳	کاهش وابستگی به منابع زیر زمینی	
۱۴	اصلاح تعرفه‌های مالیاتی	زیرساخت
۱۵	استفاده از فناوری‌های پیشرفته و آموزش آن	
۱۶	ایجاد خدمات الکترونیک	
۱۷	ایجاد فضای مشارکت برای روستائیان	
۱۸	اصلاح الگوی مصرف	
۱۹	ارائه تسهیلات بانکی	نظام اقتصادی
۲۰	بهره‌گیری حداکثری از تمامی ظرفیت‌ها	
۲۱	افزایش بهره‌وری روستائیان	منابع

در مرحله چهارم این موضوع مورد بررسی قرار می‌گیرد که آیا تم‌های فرعی ایجاد شده به خوبی مفاهیم تحت شمول خود را پوشش می‌دهند یا خیر و اینکه آیا تم‌های اصلی مناسب قیومیت تم‌های فرعی تحت شمول خود هستند یا نه؟ لذا در این مرحله، تم‌های اولیه را که در مرحله سوم شناسایی شد بررسی و اصلاح می‌گردند و توسعه داده می‌شوند. بعد از اتمام مرحله پنجم و اصلاح موارد مورد نیاز، وارد مرحله نگارش و تحلیل نهایی می‌شویم. این مرحله نگارش گزارش نهایی حاصل از تحلیل تماتیک و ارائه یافته‌ها را شامل می‌شود. به طور کلی، اطلاعات به دست آمده از تحلیل تماتیک مبین آن است که مولفه‌های اصلی توسعه مهارت‌های حرفه‌ای به منظور ایجاد اشتغال پایدار روستایی از تعداد ۲۱ مفهوم در ۶ تم فرعی و ۳ تم اصلی ایجاد گردید که در جدول (۳) آمده است:

جدول ۳- مولفه‌ها و مفاهیم خط‌مشی‌های توسعه مهارت‌های حرفه‌ای ایجاد اشتغال پایدار روستایی

مفاهیم	مقوله فرعی	مقوله اصلی
افزایش سطح آموزش‌های ابتدایی- توسعه آموزش‌های مهارتی- توسعه آموزش‌های خدمات فنی- ترویج روحیه خودباوری- ترویج روحیه خوداتکایی	توسعه فردی	بعد انسانی
سرمایه‌گذاری بیشتر در امر آموزش- تشویق روستائیان به کسب دانش و مهارت لازم- افزایش سطح خدمات مشاوره‌ای- تقویت فرهنگ کار و تولید	نظام اجتماعی	

مفاهیم	مقوله فرعی	مقوله اصلی
انتشار اطلاعات- افزایش استانداردهای تحصیلات- تغییر در ظرفیت‌های رشته‌های دانشگاهی با توجه به نیازهای جامعه- کاهش وابستگی به ذخایر زیرزمینی	حکومت	بعد حمایتی
	زیر ساخت	
اصلاح تعرفه‌های مالیاتی- استفاده از تکنولوژی‌های پیشرفته و آموزش آن- ایجاد خدمات الکترونیک- ایجاد فضای مناسب برای مشارکت روستاییان- اصلاح الگوی مصرف		
استفاده از روش‌های نوین بانکی(ارائه تسهیلات)	نظام اقتصادی	بعد محیطی
	منابع	
افزایش بهره وری روستاییان- استفاده حداکثری از تمامی ظرفیت ها		
منبع: یافته‌های تحقیق		

لذا با توجه به نتایج به دست آمده از بخش کیفی تحقیق و نظر به ارتباط ابعاد، مولفه‌ها و مفاهیم استخراج شده، مدل نهایی پژوهش می‌تواند مشتمل بر ۳ بعد و ۶ مولفه و ۲۱ شاخص باشد. لازم به ذکر است مفاهیم به دست آمده در ۶ دسته تشکیل که این دسته‌های مفهومی همان خط مشی‌های توسعه مهارت‌های حرفه‌ای جهت ایجاد اشتغال پایدار روستایی می‌باشند.

اکنون در ادامه با آن مواجه خواهیم شد این است که کدامیک از این عوامل و مولفه‌ها معنادار می‌باشد. از بعد نظری می‌توان به تعداد افراد، عامل استخراج کرد ولی در عمل به دلیل وجود ذهنیت‌های مشابه در بین مشارکت کنندگان به تعداد عامل خیلی کمتری خواهیم رسید. لذا برای تحلیل دقیق تر و رسیدن به نتایج علمی تر و در عین حال عملیاتی تر، پژوهشگر به دنبال کاهش حجم متغیرها و تشکیل ساختار جدیدی برای آنها است که با استفاده از روش تحلیل عاملی بدان اقدام خواهد شد.

جهت انجام تحلیل عاملی ابتدا آزمون کفایت نمونه برداری (KMO)، برای حصول اطمینان از کفایت حجم نمونه محاسبه شد. سپس از آنجا که همبستگی بین پرسش‌های آزمون زیربنای تحلیل عوامل است، برای اینکه مشخص شود همبستگی بین متغیرها برابر صفر نیست از آزمون کرویت بارتلست استفاده گردید مقادیر آزمون کفایت نمونه برابر ۰/۸۷ بود که در سطح $P < ۰/۰۱$ معنادار می‌باشد. علاوه بر این، خروجی‌های اولیه نیز نشان داد که مقدار دترمینان ماتریس همبستگی، عددی غیر صفر و مقادیر قطری در ماتریس پادتصویر همبستگی‌ها و مقادیر KMO برای هر متغیر بالاتر از ۰/۵ است، لذا نیازی به حذف هیچ کدام از گویه‌ها نیست. بنابراین، بر پایه هر دو ملاک می‌توان نتیجه گرفت که اجرای تحلیل عاملی بر اساس ماتریس همبستگی حاصل در گروه نمونه مورد مطالعه، قابل توجیه است.

در ادامه نتایج مربوط به آماره‌های توصیفی داده‌های تحقیق که توسط پرسشنامه‌ها جمع‌آوری شده است ارائه می‌شود. طبق جدول (۴)، میانگین و انحراف معیار امتیازهای هر یک از مشارکت کنندگان را با توجه به مرتب سازی او (در پاسخ به پرسشنامه) همراه با تعداد کارت‌ها ارائه شده است.

جدول ۴- آمار توصیفی پرسشنامه‌های تحقیق

آماره‌های توصیفی					
انحراف معیار	میانگین	حداکثر	حداقل	تعداد گویه‌ها	
P001	1.96517	5.5238	9	2	21
P002	2.23607	5	9	1	21
P003	2.61406	4.6667	8	1	21
P004	2.11907	5.2381	9	1	21
P005	2.54764	4.2381	9	1	21
P006	2.60585	4.7619	9	1	21
P007	2.41424	5.1429	9	1	21
P008	2.23607	5	9	1	21
P009	2.32993	4.1429	8	1	21
P010	2.46789	5.2381	9	1	21
P011	2.35736	5.4286	9	1	21

آماره‌های توصیفی					
انحراف معیار	میانگین	حداکثر	حداقل	تعداد گویه‌ها	
P012	4.4762	8	1	21	1.86062
P013	4.619	9	1	21	2.43877
P014	5.8571	9	2	21	1.98206
P015	4.7619	9	1	21	2.60585
P016	5.619	9	1	21	1.90987
P017	4.7143	9	1	21	2.70449
P018	4.2381	8	1	21	2.23394
P019	4.1429	8	1	21	2.32993
P020	5.1429	9	1	21	2.41424
P021	5.2381	9	1	21	2.11907
P022	5.2381	9	1	21	2.11907
P023	5.5714	9	1	21	2.20389
P024	4.8571	9	1	21	2.49571
P025	5.2381	9	1	21	2.46789
P026	5.2381	9	1	21	2.27826
P027	4.2381	9	1	21	2.54764
P028	4.1429	8	1	21	2.32993
P029	4.7619	9	1	21	2.75508
P030	5.1429	9	1	21	2.41424

منبع: یافته‌های تحقیق

در جدول بعدی بارهای عاملی را قبل از چرخش‌های عامل‌ها می‌توان مشاهده نمود. لذا این جدول اشتراکات را در حالت بدون چرخش نشان می‌دهد. اشتراکات یک متغیر، مربع همبستگی چندگانه برای متغیر مربوطه با استفاده از عامل‌هاست، بنابراین نسبتی از واریانس آزمون مورد نظر است که توسط عامل‌های مشترک استخراج شده در تحلیل عاملی برآورد می‌شود. به عنوان مثال در ستون Extraction از متغیر P01 می‌بینیم که ۷۶ درصد از واریانس امتیازات متغیر P01، واریانس عامل مشترک است. ستون Initial تمامی اشتراکات قبل از استخراج را گزارش می‌کند پس تمام آن یک می‌باشند.

جدول ۵- بارهای عاملی قبل از چرخش عامل‌ها

Communalities		
	مقادیر اولیه	Extraction
P001	1	0.769
P002	1	0.917
P003	1	0.945
P004	1	0.956
P005	1	0.96
P006	1	0.979
P007	1	0.97
P008	1	0.542
P009	1	0.961
P010	1	0.876
P011	1	0.627
P012	1	0.641
P013	1	0.526
P014	1	0.606
P015	1	0.97
P016	1	0.759
P017	1	0.912
P018	1	0.948
P019	1	0.969
P020	1	0.954
P021	1	0.927
P022	1	0.952
P023	1	0.347
P024	1	0.963
P025	1	0.889

تحلیل مولفه‌های تاثیرگذار مهارت‌های حرفه‌ای بر اشتغال پایدار روستایی ایران با تکیه بر تحلیل‌های کمی و کیفی / ۱۴۳

Communalities		
	مقادیر اولیه	Extraction
P026	1	0.944
P027	1	0.952
P028	1	0.89
P029	1	0.945
P030	1	0.966

منبع: یافته‌های تحقیق

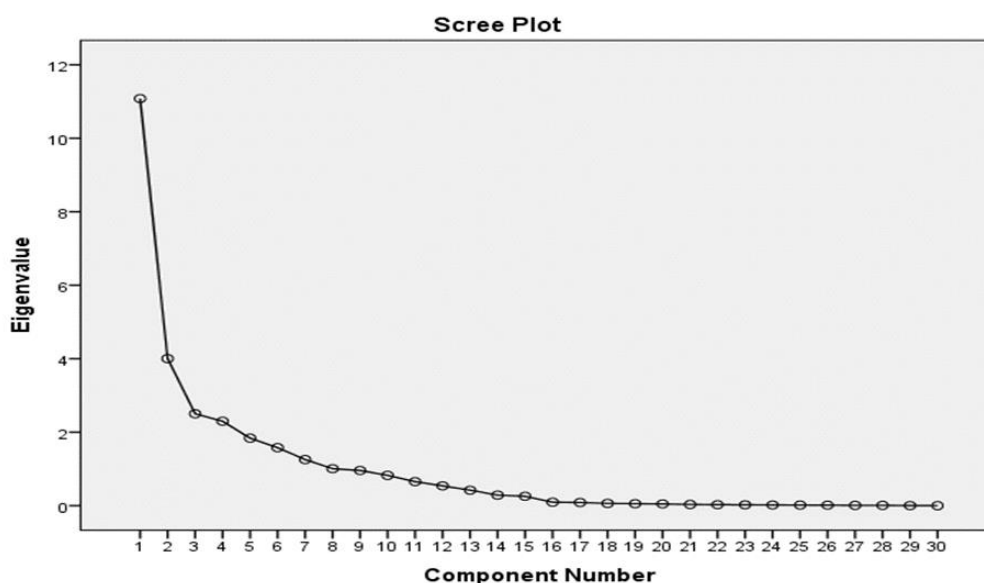
جدول ۶ نیز نتایج حاصل از چرخش عامل‌ها را نشان می‌دهد و همانطور که مشاهده می‌شود تعداد عامل‌های استخراج شده در این گزارش ۸ عامل می‌باشد که دارای مقادیر ویژه‌ای بزرگ‌تر از یک می‌باشند.

جدول ۶- نتایج حاصل از چرخش عامل‌ها

Total Variance Explained									
Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings			
	مجموع	درصد واریانس	% تجمعی	مجموع	درصد واریانس	% تجمعی	مجموع	درصد واریانس	% تجمعی
1	9.306	31.02	31.02	9.306	31.02	31.02	9.306	31.02	31.02
2	4.779	15.92	46.949	4.779	15.92	46.949	4.779	15.929	46.949
3	3.203	10.67	57.626	3.203	10.67	57.626	3.203	10.678	57.626
4	3.02	10.06	67.694	3.02	10.06	67.694	3.02	10.067	67.694
5	2.301	7.67	75.364	2.301	7.67	75.364	2.301	7.67	75.364
6	1.84	6.132	81.496	1.84	6.132	81.496	1.84	6.132	81.496

منبع: یافته‌های تحقیق

با توجه به این جدول، شش مولفه‌ای که مقدار ویژه‌ی بزرگ‌تر از ۱ دارند حدود ۸۱/۴۹ درصد از واریانس کل را برآورد می‌کنند. از شکل ۱ مربوط به نمودار صخره‌ای نیز میتوان استنباط کرد که سهم عامل یکم در واریانس کل متغیرها چشمگیر و از سهم بقیه عامل‌ها کاملاً متمایز است. افزون بر این، از عامل دوم به بعد نیز شیب نمودار برش یافته و رفته رفته هموار می‌شود. لذا با توجه به این نتایج می‌توان بیان نمود که از ۶ مولفه و خط مشی موثر بر ایجاد اشتغال پایدار روستایی، خط مشی‌های نظام اجتماعی بیشترین و خط مشی‌های توسعه فردی کمترین اولویت را در توسعه اشتغال پایدار روستایی دارند.

شکل ۱. نمودار سنگ ریزه‌ای مقادیر ویژه برای تعیین مولفه‌های ایجاد اشتغال پایدار روستایی

در آخر جدول بارهای عاملی استخراج شده را می‌توانیم برای هر یک از عامل‌های بدست آمده به ترتیب مشاهده نماییم.

جدول ۷- بارهای عاملی استخراج شده

Component Matrix ^a						
	Component					
	1	2	3	4	5	6
P010	0.656	0.253	-0.152	-0.085	-0.039	0.002
P025	0.693	0.145	-0.151	-0.164	-0.03	0.034
P001	0.714	0.476	0.02	-0.088	-0.029	-0.002
P016	0.678	0.714	0.061	-0.125	-0.001	-0.114
P030	0.678	-0.053	-0.057	-0.418	0.531	0.013
P020	0.672	-0.085	-0.137	-0.387	0.753	0.027
P007	0.665	0.009	-0.174	-0.393	0.756	-0.024
P013	0.645	-0.106	0.121	-0.148	-0.18	0.095
P018	0.638	-0.624	-0.154	0.212	-0.133	-0.058
P017	0.631	-0.467	0.384	-0.192	-0.11	0.243
P011	0.624	0.151	-0.198	-0.009	-0.234	-0.199
P003	0.622	-0.496	0.4	-0.156	-0.06	0.236
P029	0.622	-0.496	0.4	-0.156	-0.06	0.236
P028	0.613	-0.604	-0.1	0.204	-0.029	-0.145
P005	0.611	0.017	-0.225	0.11	-0.103	-0.558
P012	0.602	-0.039	-0.093	0.051	-0.041	0.086
P024	0.6	0.263	-0.126	0.599	0.212	0.288
P014	0.562	0.229	-0.096	0.057	-0.041	-0.291
P008	0.526	0.227	-0.31	-0.242	0.068	0.101
P019	0.641	-0.689	-0.088	0.183	-0.109	-0.018
P009	0.615	-0.672	-0.099	0.234	-0.113	-0.058
P004	0.546	0.362	0.787	0.153	-0.025	-0.094
P022	0.518	0.399	0.779	0.156	-0.022	-0.121
P021	0.542	0.357	0.668	0.103	0.022	-0.183
P015	0.569	0.258	-0.217	0.621	0.179	0.282
P006	0.585	0.235	-0.192	0.716	0.168	0.313
P026	0.429	0.351	-0.203	-0.289	-0.5	0.376
P002	0.442	0.393	-0.306	-0.253	-0.505	0.298
P027	0.574	-0.001	-0.2	0.084	-0.137	-0.583
P023	-0.271	0.025	0.091	0.26	0.293	0.124

منبع: یافته‌های تحقیق

پس از پایان تحلیل عاملی، یعنی استخراج و چرخش عامل‌ها و به دست آمدن بارهای عاملی معنادار و عامل‌های مهم، نوبت به تفسیر دقیق عامل‌ها، یعنی تعیین معنا و تعریف آنها می‌رسد. برخلاف تحلیل عاملی معمولی که پژوهشگر با مراجعه مستقیم به بارهای عاملی می‌تواند به تفسیر عامل‌ها دست یابد، در تحلیل کیو نمی‌توان به طور مستقیم از بارهای عاملی به این هدف دست یافت؛ زیرا بارهای عاملی رابطه مشارکت کنندگان را با عامل‌ها نشان می‌دهند، در حالیکه تفسیر عامل‌ها به محتوای عبارات وابسته است. امتیاز عاملی عبارات پیوندی را بین محتوای عبارات و عامل‌ها برقرار می‌کند و به این ترتیب می‌توان عامل‌ها را تفسیر کرد. حال با استفاده از آزمون تحلیل عاملی اکتشافی از طریق محاسبه آرایه‌های امتیازی الگوهای ذهنی شناسایی شده و همچنین با مرتب سازی آرایه‌های عاملی در هر عامل، عامل‌هایی که در هر گروه ذهنی مورد موافقت یا مخالفت بیشتری قرار گرفته اند، مشخص شد که در جدول ۸ نشان داده شده است.

جدول ۸- مهم‌ترین گویه‌های مرتبط با الگوهای ذهنی

مهمترین گزاردهای موافق	
افزایش سطح آموزش‌های ابتدایی	الگوی ذهنی اول
توسعه آموزش‌های مهارتی	
توسعه آموزش‌های خدمات فنی	

مهمترین گزاردهای موافق	
ترویج روحیه خودباوری ترویج روحیه خودانگیزی	
سرمایه گذاری بیشتر در امر آموزش تشویق روستاییان به کسب دانش و مهارت لازم افزایش سطح خدمات مشاوره ای تقویت فرهنگ کار و تولید	الگوی ذهنی دوم
انتشار اطلاعات افزایش استانداردهای تحصیلات تغییر در ظرفیت‌های رشته‌های دانشگاهی با توجه به نیازهای جامعه کاهش وابستگی به ذخایر زیرزمینی	الگوی ذهنی سوم
اصلاح تعرفه‌های مالیاتی استفاده از تکنولوژی‌های پیشرفته و آموزش آن ایجاد خدمات الکترونیک ایجاد فضای مناسب برای مشارکت روستاییان اصلاح الگوی مصرف	الگوی ذهنی چهارم
استفاده از روش‌های نوین بانکی (ارائه تسهیلات)	الگوی ذهنی پنجم
افزایش بهره وری روستاییان استفاده حداکثری از تمامی ظرفیت‌ها	الگوی ذهنی ششم

منبع: یافته‌های تحقیق

اکنون با توجه به از بین ۶ خط مشی موثر بر ایجاد اشتغال پایدار روستایی، خط مشی‌های نظام اجتماعی بیشترین و خط مشی‌های توسعه فردی کمترین اولویت را در توسعه اشتغال پایدار روستایی دارند.

بحث و نتیجه‌گیری:

آموزش و کسب مهارت نقشی مهم و اساسی در توسعه فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی جوامع ایفا می‌نماید. با توجه به نقش بسیار مهم آموزش است که می‌توان به توسعه پایدار در روستاها دست یافت و آن را تقویت نمود. امروزه اعتقاد بر این است که ارتقاء سطح مهارتی روستائیان می‌بایستی به گونه‌ای باشد که آنها را به سوی بهینه سازی روش‌های تولیدی و بهره وری از امکانات موجود سوق داده به گونه‌ای که تأمین کننده بخشی از اهداف توسعه روستایی باشند.

تحقیقات متعددی در این رابطه انجام یافته است ولی آنچه که تحقیق حاضر را از سایر پژوهش‌ها متفاوت می‌نمود، رویکرد آن می‌باشد. در واقع، با بهره گیری از رویکرد اقتصاد مقاومتی نسبت به استخراج شاخص‌ها از طریق مصاحبه با خبرگان اقدام گردیده و با توجه به شاخص‌های مستخرج مولفه‌های مهم توسعه مهارت‌های حرفه‌ای برای ایجاد اشتغال پایدار روستایی ارائه گردید.

از اینرو در ابتدای پژوهش، ادبیات نظری و پیشینه تحقیق بررسی گردیده و برآن اساس نسبت به شناسایی مولفه‌های مهم اقدام گردید. با توجه به اینکه روش پژوهش در این تحقیق روش آمیخته می‌باشد لذا تحقیق در دو بخش کیفی و کمی انجام شد. در بخش کیفی با استفاده از روش تحلیل تم و نظرات خبرگان اقدام شده و با انجام مصاحبه، مولفه‌های اصلی شناسایی گردید. نتایج این بخش نشان داد که مولفه‌های اصلی توسعه مهارت‌های حرفه‌ای جهت ایجاد اشتغال پایدار روستایی از تعداد ۲۱ مفهوم در ۶ تم فرعی و ۳ تم اصلی ایجاد گردیده است. در مرحله دوم و بخش کمی تحقیق نیز با روش تحلیل مولفه‌های اصلی صورت پذیرفت مشخص گردید که بعد از چرخش ارزشهای ویژه، شش عامل بزرگتر از یک است و درصد پوشش واریانس مشترک بین متغیرها

برای این شش عامل روی هم تقریباً ۸۱ درصد کل واریانس است که در این میان عامل یکم با ارزش ویژه ۹/۳۰ تقریباً ۳۱ درصد و عامل دوم با ارزش ویژه ۴/۷۷ تقریباً ۱۵/۹۲ درصد از کل واریانس را تبیین می‌کنند. از نمودار صخره‌های (سنگریزه) نیز میتوان استنباط کرد که سهم عامل یکم در واریانس کل متغیرها چشمگیر و از سهم بقیه عامل‌ها کاملاً متمایز است.

نتایج حاصل از تحقیق نشان می‌دهد که از میان مولفه‌های شناسایی شده، ۳ مولفه و خط مشی مهم در ابعاد انسانی، حمایتی و محیطی در ایجاد توسعه پایدار روستایی نقش مهمی دارند که در مطالعات دیگری نیز مورد اشاره واقع شده است. از اینرو نتایج حاصل از این تحقیق با تحقیقات ولائی و همکاران (۱۳۹۴) و مهدوی و شمس‌الدینی (۱۳۹۲) و بوسیل (۱۹۹۹) همخوانی و سازگاری دارد. لذا در پایان در راستای توسعه مهارت‌های حرفه‌ای به منظور ایجاد اشتغال پایدار روستایی و با توجه به یافته‌ها و نتایج حاصل از تحقیق، پیشنهاداتی به شرح زیر ارائه می‌گردد:

- تاکید بر پرورش همه جانبه دانش آموزان در ابعاد علمی، اجتماعی، اخلاقی و جسمی و پرهیز از هرگونه یک جانبه نگری در امر آموزش و پرورش.
- جذب دبیران و معلمان متخصص و متعهد و رعایت اصل عدالت در ارتقای شغلی آنان و نیز استفاده از اصل پاداش جهت تشویق و انگیزه دهی به آنان.
- سنجش مهارت نیروی کار به منظور برنامه ریزی توسعه آموزش مهارت‌های آنان.
- ارائه بسته‌های تشویقی به منظور ایجاد روحیه آموزشی در نیروی کار و ورود آنها به عرصه آموزش‌های مهارتی.
- ترویج فرهنگ مهارت آموزی از طریق برپایی کلاسها و سمینارهای آموزشی مرتبط.
- ارتقای نقش و جایگاه سازمان فنی و حرفه‌ای به عنوان رکن اصلی نظام آموزش مهارتی و زنجیره تولید و اشتغال در کشور.
- گسترش تحقیقات و شکوفایی استعدادها در سطح جامعه برای رسیدن به خوداتکایی.
- ارتقای سطح کارآیی و قابلیت نیروی کار از طریق آموزش و بهسازی نیروی انسانی.
- افزایش هزینه‌های آموزشی در مقاطع ابتدایی و دبیرستان به عنوان اولین گام سرمایه گذاری بلند مدت آموزشی در نیروی انسانی.
- ارائه مشوق‌های ویژه برای روستائیان به منظور افزایش مشارکت‌های مردمی در برنامه‌های آموزشی و توسعه فراگیری آموزش‌های فنی و مهارتی.
- توجه به عوامل محیطی، فرهنگی و جغرافیایی و ارائه خدمات آموزشی مناسب در جهت کارآفرینی و جهاد اقتصادی.
- گسترش فناوری تولید در قالب بهبود مکانیزاسیون و گذار از تولید سنتی به پیشرفته با استفاده از فناوری‌های جدید.

منابع:

- ازکیا، مصطفی، ایمانی، علی. (۱۳۸۷). توسعه پایدار روستایی. انتشارات اطلاعات. تهران
- افصح حسنی، فاطمه السادات؛ ذیحی، حسین؛ جهانشاهلو، لعل. (۱۳۹۶). تحلیل رتبه رقابت پذیری مکانی شهری مراکز استان‌های ایران بر پایه تحلیل مولفه اصلی PCA. مدیریت شهری، شماره ۴۹. زمستان.
- امان پور، سعید؛ مختاری چلچله، رضا؛ حسینی کهنوج، علی؛ ویسی، عیسی. (۱۳۹۴). تحلیل و ارزیابی فضایی توسعه روستایی (مطالعه موردی: شهرستان‌های چهارمحال و بختیاری). مجله پژوهش و برنامه ریزی روستایی، ۹۷: (۲) ۹۷-۱۱۰.
- اویسی، میثم. (۱۳۹۷). "نقش کشاورزی در توسعه پایدار روستایی". ماهنامه دام و کشت و صنعت، شماره‌های ۲۱۵-۲۱۶، ص ۳۰.
- برقی، حمید؛ محمود صالحی، سمیه. (۱۳۹۵). "نقش مدیریت نوین روستایی در توسعه پایدار روستایی"، نشریه راهبرد توسعه، شماره ۴۵، صص ۲۰۵-۲۳۹.

- بشیر احسن، مسلم؛ قربانی نژاد، ریاز. (۱۳۹۶). "نقش زنان کارآفرین در توسعه اقتصادی روستایی دهستان خرم‌رود شهرستان تویسرکان" فصلنامه جغرافیایی سرزمین، سال چهاردهم، شماره ۵۳، صص ۹۳-۱۰۷.
- پاپزن، عبدالحمید؛ خالدی، خوشقدم؛ سلیمانی، عادل. (۱۳۹۰). "ارزشیابی آموزش‌های فنی حرفه‌ای زنان روستایی در زمینه صنایع دستی" زن و جامعه، سال دوم، شماره سوم، صص ۲۱-۳۸.
- تقدیسی، علی؛ جامینی، داود؛ مرادی، نادر. (۱۳۹۰). بررسی و تحلیل روند اشتغال و بیکاری در شهرستان صحنه. فصلنامه برنامه‌ریزی فضایی، ۱(۳): ۸۱-۱۰۶.
- رستمی، یوسف؛ موسوی، بابک. (۱۳۸۷). اشتغال پایدار در روستا با تاکید بر توسعه صنایع کوچک. اولین همایش ملی توسعه فعالیت‌های اقتصادی در تهران، دانشگاه پیام نور، ۱-۹.
- سواری، سمیه؛ شعبانعلی فامی، حمید؛ دانشور عامری، زهرا. (۱۳۹۴). توانمندسازی زنان روستایی در ارتقای امنیت غذایی خانوارها در شهرستان دیواندره. فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی روستایی، ۳(۸): ۱۰۷-۱۲۱.
- سیر، رضا؛ احمدیان، محمد علی؛ جعفری، حمید؛ علیزاده، کتایون. (۱۳۹۶). نقش گردشگری در ایجاد اشتغال در مناطق روستایی (مطالعه موردی: شهرستان فیروزکوه). جغرافیا (مجله علمی پژوهشی انجمن جغرافیای ایران)، ۵۵(۱۵): ۱۱۹-۱۳۰.
- خانی پور، ام البنین؛ تاج الدین، عبدالرحیم، اخلاقی، سید محمد فرشید، زیرک آبدارلو، علی؛ نویدی، محمد علی. (۱۳۹۵). "نظام آموزش فنی و حرفه‌ای در مهارت آموزی، اشتغال و توسعه پایدار" پنجمین همایش ملی و چهارمین همایش بین‌المللی مهارت آموزی و اشتغال، سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور، تهران.
- خدا مراد پور، محمد؛ زنگنه، مریم. (۱۳۹۸). بررسی مؤلفه‌های توسعه پایدار روستایی: چالش‌ها و راهکارها. جغرافیا و روابط انسانی دوره ۲ پاییز، شماره ۶.
- جهان الدینی، عباس؛ سلیمانی، عباس و سید رامین غفاری (۱۴۰۱). "تبیین الگوی راهبردی در توسعه پایدار روستایی (مطالعه موردی: بخش مرکزی شهرستان سیریک)" جغرافیا و مطالعات محیطی، شماره ۴۱، صص ۵۵-۶۸.
- رومیانی، احمد؛ شایان، حمید؛ دهبانژاد، اکبر و حامد روشنایی (۱۳۹۶). "سرمایه گذاری خانوادگی با منشا شهری؛ راهبردی برای توسعه پایدار روستایی (مطالعه موردی: دهستان صائین قلعه شهرستان ابهر)" جغرافیا و توسعه ناحیه ای، شماره ۲۹، صص ۲۱-۴۴.
- قنبری، یوسف؛ نوری، راضیه؛ غفورزاده. حسین. (۱۳۹۵). "ارزیابی نقش کمیته امداد امام خمینی در توسعه اشتغال پایدار روستاها" اقتصاد اسلامی، شماره ۶۴، صص ۱۱۷-۱۴۶.
- قنبری، سیروس؛ دهقان، محمدحسین؛ میرکیاناری، حسین. (۱۳۹۶). "تبیین و ارزیابی نقش کارآفرینی در توسعه روستا با تاکید بر صنایع دستی (مطالعه موردی: روستاهای بخش مرکزی در شهرستان انار)" پژوهش و برنامه ریزی روستایی، شماره ۱۷، صص ۱۱۹-۱۳۲.
- مرادی، محمد، مرادی، سعید. (۱۳۹۴). شناسایی و مقایسه عوامل موثر بر اشتغال پایدار تعاونی‌ها و شرکت‌های خصوصی شهرستان نهاوند. تعاون و کشاورزی، ۴(۱۶): ۲۱-۵۵.
- ملاشاهی، غلامعباس؛ ملاشاهی، حسینعلی. (۱۳۹۲). نقش آموزش‌های فنی و حرفه‌ای در توسعه روستایی. کار و جامعه «مرداد ۱۳۹۲ - شماره ۱۵۹». (صص ۵۶ تا ۶۱).
- نکویی نائینی، سیدعلی (۱۳۹۶). "ارزیابی عملکرد واحدهای اعتباری شرکت‌های تعاونی روستایی براساس میزان دستیابی به توسعه پایدار روستایی (مطالعه موردی: واحدهای اعتباری شرکت‌های تعاونی روستایی استان اصفهان)" تعاون و روستا، شماره ۳۰ و ۳۱، صص ۳۱-۵۸.

ورمزیاری، حجت و کلانتری، خلیل. (۱۳۹۱) "مقایسه الگوی اسلامی با الگوهای نظری اقتصاد توسعه درباره توزیع ارتباطات دولتی" فصلنامه توسعه کارآفرینی، سال پنجم، شماره ۴، صص ۱۴۹-۱۶۸.

وثوقی، منصور؛ ایمانی، علی. (۱۳۸۹). آینده توسعه روستایی و چالش‌های پایداری. فصلنامه توسعه محلی (روستایی-شهری). دوره ۲، شماره ۱.

- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*, 14, 77-101.
- Bjarstig, T., Sandstrom, C. (2017) "Public-private partnerships in a Swedish rural context - A policy tool for the authorities to achieve sustainable rural development?" *Journal of Rural Studies* (49). PP 58-68.
- Chiangmai, C. N. (2017) "Creating efficient collaboration for knowledge creation in area-based rural development" *Kasetsart Journal of Social Sciences* 38 (2017) 175-180.
- Diao, X., P. A., Dorosh, M., Kedir Jemal, A., Thurlow, J. (2019). Employment and livelihoods: Connecting African €™ s rural and urban areas for rural revitalization. IFPRI book chapters, pp 36-43.
- Kumar, A., Singh, R. K. P., Kumar, P., Singh, K. M., Kumar, U., Mishra, J. S. (2019). Rural labor employment and livelihoods in tribal villages of eastern India. *Indian Journal of Agricultural Sciences*, 89(3): 426 -432.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. Sage
- Yuan, J., Lu, Y., Ferrier, R. C., Liu, Z., Su, H., Meng, J., Song, S., Jenkins, A. (2018) "Urbanization, rural development and environmental health in China" *Environmental Development*, 1- 24.